

УДК 65.012.34:001.8(045)

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЛОГІСТИКИ: МИНУЛЕ ТА СЬОГОДЕННЯ

АЛЛА БАКУТА,

аспірант Запорізької державної інженерної академії

Означено етапи історичного розвитку логістики, її походження; розкрито поняття "логістика". На основі аналізу наукових публікацій подано звіт можливостей, функцій та завдань логістики як самостійного виду підприємницької діяльності. Визначено три рівні логістичних систем відповідно до рівнів економічної діяльності. Розкрито роль логістики у вирішенні питань трансформації матеріально-технічного забезпечення підприємств, підвищенні конкурентоспроможності підприємств за рахунок зниження витрат на збут та утримання надлишкових запасів. Показано її значення у підвищенні рівня організації виробництва, а також взаємозв'язок між економічним ефектом логістики та масштабами її поширення.

Ключові слова: логістика; логістична система; запаси; витрати на збут; трансформація матеріально-технічного забезпечення; економічний ефект; мікрологістична система; мезологістична система; макрологістична система.

Постановка проблеми. Поглиблення процесів глобалізації, значні структурні зрушення, інформатизація бізнесу потребують невідкладної реакції з боку менеджменту підприємств, основним завданням якого є забезпечення конкурентоспроможності в нових соціально-економічних умовах, а також відповідної трансформації матеріально-технічного забезпечення підприємств.

Основою у вирішенні зазначених завдань є активне застосування ефективних методів управління господарською діяльністю, серед яких одне з найпомітніших місць займає логістичне управління.

Розвиток взаємодії підприємств різних галузей, можливість використання організаційних методів управління, розвиток засобів та систем інформації, необхідних для забезпечення логістичного управління, дають можливість використання сучасних методів організації та обслуговування процесу просування матеріальних та інформаційних потоків.

Причини зростання інтересу до логістики обумовлені також вимогами розвитку економіки та бізнесу. Початкові зусилля фірм були спрямовані в основному на зниження собівартості кожної одиниці продукції. Сьогодні, коли пропозиція усюди перевищує попит, підприємці почали визнавати також важливість забезпечення збуту за рахунок зниження загальних витрат.

Спираючись на досвід багатьох підприємств різних галузей промисловості, видів діяльності та типів виробництва, директор "Центру бізнес-технологій TOT" О. Пестрецова [22, с. 13-15] доходить висновку, що найбільш актуальними "вузькими місцями" на підприємствах України є:

- значні грошові кошти, вкладені в запаси;
- невикористані можливості збільшення прибутку за рахунок зниження собівартості готової про-

дукції, підвищення рівня обслуговування клієнтів, збільшення обсягу випуску продукції.

Логістика може вплинути на оборотний капітал багатьма способами. Наприклад, за рахунок прискорення оборотності запасів на складі; зменшення рівня резервного та загального рівня запасів; зменшення дебіторської заборгованості шляхом удосконалення обробки замовлень клієнтів та досягнення повноти інформації для скорочення розбіжностей з клієнтами, підвищення їх задоволеності та прискорення оплати ними рахунків.

Причиною виникнення концепції логістики став пошук резервів зменшення собівартості готової продукції. Після чого були створені відділи управління фізичним розподілом у 15-20 % підприємств як засіб скорочення витрат обігу та збільшення прибутку [21, с. 31].

Мета статті - комплексний теоретико-історичний огляд й аналіз логістики.

Виклад основного матеріалу. Логістика має давню історію розвитку. Деякі дослідники вважають її законотвірним розвитком логіки як науки про власність та методи мислення.

У Римській імперії, відомій своїми загарбницькими війнами, під логістикою розуміли діяльність по забезпеченню військ провіантом та житлом.

Візантійський імператор Леон VI (865-912) уважав, що завданням логістики є сплата данини армії, безперебійне постачання зброї й військового майна, своєчасна та відповідна підготовка кожного військового акту.

Першим автором праць із логістики можна назвати французького військового фахівця барона де Джомені (1779-1869), котрий визначив логістику як "практичне мистецтво руху військ". Він також стверджував, що логістика стосується не тільки переве-

зень, а й планування, управління, постачання, визначення місць дислокації військ, будівництва мостів, шляхів тощо.

Логічною виглядає теза про те, що термін "логістика" походить від французького слова "*loger*", що означає "житло", "квартира" [25, с. 51]. Теза про логістику як мистецтво "калькуляції простору і часу" (*Raum und Zeit zu Berechnen* - нім.) [26, с. 12] лягла в основу сучасного підходу до окреслення теоретичних і практичних засад формування й підтримання бойової готовності збройних сил країни. Це підтверджується наявністю організаційних структур із логістики в арміях країн НАТО.

У німецькій літературі немає підтвердження, що поняття логістики застосовувалося під час Другої світової війни. Однак побутує думка, що в середині нашого століття термін "логістика" знову набув попереднього значення й у Європу повернувся із США.

У східноєвропейських державах, особливо членах колишнього Варшавського пакту, цього поняття уникали якомога довше й у військовому, і в цивільному середовищі. Як складовій імперіалістичної військової доктрини йому не було місця в соціалістичному дискурсі. Однак від середини 80-х років ХХ століття таке ставлення до логістики докорінно змінилося.

Успішне постачання американської армії в Другій світовій війні ініціювало розуміння того, що проблеми матеріально-технічного забезпечення, які вирішуються в промисловості, споріднені з аналогічними проблемами у військовій логістиці. Саме так із середини 50-х років ХХ ст. поняття логістики увійшло в економічну термінологію США як логістика підприємства. Американський спеціаліст із системного аналізу професор О. Моргенштерн у своїй праці "Note of the formulation of the theory of logistics" (1955 р.) розглядає логістику як частину вчення про організацію й

економіку виробництва, яка охоплює заготівельну, виробничу та дистрибутивну логістику [24, с.115].

Подальший розвиток теорії логістики в США дозволяє виокремити такі категорії, як бізнес-логістика, маркетинг-логістика, промислова логістика, логістика менеджменту, логістика розподілу, логістика забезпечення тощо.

Аналогічний розвиток теорії логістики спостерігається й у Німеччині, де спочатку відсутній системний розгляд логістики. Логістичні рішення в цей час поширювалися на функціональні сфери, що викликало уведення таких термінів, як заготівельна логістика, транспортна логістика, торговельна логістика, логістика збуту, виробнича логістика. Однак подальший розвиток теорії логістики досягає закономірного рівня й утілюється в практичній діяльності у формі логістики підприємства, логістичних центрів.

У Франції донедавна розвиток теорії логістики розглядали як матеріально-технічне забезпечення (МТЗ). У [23, с. 9] автори зазначають, що "... не менше століття минуло відтоді, коли генерал Жеміні, що описав військове мистецтво епохи наполеонівських війн, уперше запропонував відповідний сучасним реаліям опис функцій матеріально-технічного забезпечення, від появи терміна "маркетинг", у муках народженого Великою депресією...". Цим трактуванням послуговувалися аж до 1986 р., коли професійна асоціація "Національна рада керуючих МТЗ збуту" була перейменована на "Раду управляючих логістики".

Еволюція становлення концепції логістики від "мистецтва міркування та обчислення" до сучасної логістики як прикладної науки в господарській діяльності, що вирішує завдання упорядкування та оптимізації матеріального та інформаційного потоків на підприємстві, узагальнена в табл. 1.

Таблиця 1. - Еволюція концепції логістики

Етапи	Розуміння логістики
1 – Стародавня Греція	Логістика розглядалася як «розрахункове мистецтво» чи «мистецтво міркування, обчислення».
2 – Римська Імперія	Логістика розглядалася як мистецтво розподілу продовольства.
3 – Візантійська імперія – 20-ті рр. ХХ ст.	Логістика продовжувала застосовуватися у військовій справі й визначалася як мистецтво постачання армії та управління її переміщенням. Хоча трактування терміна «логістика», у визначенні математичної логіки, використовувалося в працях німецького математика Г. Лейбніца (1646-1716).
4 – 20-ті рр. ХХ ст. – початок 1950-х рр. Період «фрагментаризації»	Ідея логістики як інтегрального інструменту зниження загальних витрат й управління матеріальними потоками в комерції не була значно поширеною, хоча окремі логістичні функції були важливі з точки зору зниження складових витрат (у виробництві, транспортуванні, складуванні тощо). На цьому етапі розвиток логістики та рохматики (наука про управління матеріальним потоком) ототожнювали.
5 – 1950 – 1960 рр. Виникнення системи логістики. Формування бізнес-логістики	Логістика виникає як потреба в реалізації проблем маркетингу, які виникли на тлі трансформації ринку продавця в ринок покупця, в ускладненні структури товару, необхідності скорочення витрат та часу тощо.
6 – 1960 – 1970 рр. Період становлення (концептуалізації) логістики	Швидкий розвиток теорії та практики логістики. Сформовані фундаментальні принципи бізнес-логістики. Розробляються математичні методи та моделі, які з часом дістали назву «дослідження операцій». Завершення в західних країнах «тарно-пакувальної» революції.
7 – кінець 1970 – початок 1980 рр. Період класичної логістики. Розвиток маркетингової та інтеграційної концепції логістики	Зміни пріоритетів та моделей логістики. Увагу до логістики привертала такі фактори: енергетична криза; зниження ділової активності підприємств; збільшення відсоткових банківських ставок; загострення міжнародної конкуренції. Логістику почали використовувати як інструмент оптимізації сфери обігу. Логістика формується як ідея системного підходу до організації управління («нова філософія управління», «третій шлях раціоналізації»).

Етапи	Розуміння логістики
8 – початок 1980 – початок 1990 рр. Логістика другого покоління (неологістика)	Розширюються сфери застосування логістики і її вихід за межі традиційних логістичних функцій. Логістичні системи створюються та керуються з огляду на максимальну ефективність усього підприємства, а не тільки систему логістики. Логістика визнається як орієнтація й компонент інтегрованого управління підприємством; як дієвий фактор підвищення конкурентоспроможності фірми; як потенціал зростання продуктивності й економіко-ринкових переваг у стратегічному аспекті. Цей етап характеризується стрімким розвитком сучасних маркетингових та інтегральних концепцій логістики в індустріальних країнах Заходу.
9 – початок 1990 – до сьогодні. Інформатизація логістичних процесів	Розвиток інтегрованих логістичних стратегій – стратегії горизонтальних та вертикальних логістичних зв'язків. Інтернаціоналізація (глобалізація) логістичних структур і дій: єврологістика; розвиток логістичних послуг – аутсорсинг; кооперація з партнерами ринку в логістичному ланцюгу – синергетичні ефекти; інтеграція через інформаційні системи.

Під час Другої світової війни принципи логістики почали з успіхом утілювати в життя. У США, СРСР та інших країнах були виконані роботи з вивчення властивостей операцій управління матеріальними потоками. У ці роки були проведені дослідження, пов'язані з проблемами військового й тилового фронтного постачання, розроблені математичні методи й моделі, які пізніше отримали назву "дослідження операцій".

Головні причини, унаслідок яких, починаючи з 1960-х рр. в економічно розвинених країнах спостерігається різке зростання інтересу до логістичних концепцій, - це забезпечення конкурентних переваг за рахунок зниження собівартості й поліпшення якості постачань, енергетична криза, науково-технічний прогрес і, насамперед, інформатизація управління й перетворення ринку продавця на ринок покупця [18, с. 163].

В Україні концепція логістики сформувалася в часи колишнього Радянського Союзу, хоча сам термін "логістика" на території СРСР почав використовуватися лише з кінця 80-х років ХХ століття. До того панувала точка зору, що такі методи, як логістика, є винятково засобами наживи капіталістичних фірм, а тому не потрібні для соціалізму, оскільки народногосподарські інтереси є вищими за інтереси окремих підприємств [19, с. 23].

Сучасні вітчизняні науковці виділяють різні етапи розвитку логістики.

Є. В. Крикавський [12, с. 23] виділяє три періоди розвитку логістики, серед яких: "філософський" (до VIII ст.), "військовий" (до 1955 р.) та "цивільний" (з 1970 р. - дотепер).

О. М. Тридід та К. М. Таньков вважають, що сучасна логістика мала чотири етапи формування: виникнення системи логістики (1950-1960 рр.); затвердження концепції логістики (1960-1970 рр.); зміни пріоритетів та моделей логістики (1970-1980 рр.); економічний та технічний розвиток промисловості (1980-1990 рр.).

А. Г. Кальченко [17, с. 5-9], Л. С. Федоров [11, с. 36-37] та М. А. Чернишов [6, с. 17-19;] виділяють три етапи в розвитку логістики: дологістичний період (до 1950-х рр. ХХ ст.); період класичної логістики (початок 1960-х рр. ХХ ст.); період неологістики (початок 1980-х рр. ХХ ст.).

Колектив авторів [20, с. 10-21] виділяє чотири етапи розвитку логістики: період фрагментаризації (з 1920-х - до початку 1950-х рр.); період становлення (концептуалізації) логістики (із середини 1950-х - до 1970-х рр.); період розвитку та становлення маркетингової та інтеграційної концепції логістики (з 1980-х рр. - до середини 1990-х рр.); період інформатизації логістичних процесів (середина 1990-х рр. - теперішній час).

М. А. Окландер [19, с. 25-28] відзначив, що "логістика" пройшла п'ять етапів розвитку: виникнення й кристалізація концепції логістики (1956-1965 рр.); упровадження експериментальної апробації концепції логістики (1966-1970-ті рр.); зміни пріоритетів концепції логістики (1971-1979 рр.); період значних техніко-технологічних змін логістики (1980-1985 рр.); подальша інтеграція логістики (1986 р. - теперішній час).

Як бачимо, хронологічно розвиток логістики в усіх наведених класифікаціях (окрім Є. В. Крикавського, який використав для свого поділу атрибутивний принцип) охоплює ХХ століття, а самі класифікації базуються на функціональному та еволюційному принципах.

Далі розглянемо визначення самого поняття "логістика". Найбільш розповсюдженими є дві точки зору: за першою, "логістика" походить від грецького *logistikos* - обчислювати, міркувати, за другою, - від французького *loger* - постачати.

Нами було вивчено та зведено до таблиці 2 визначення поняття "логістика" вітчизняними та зарубіжними фахівцями, а також сформульовано власне визначення, яке теж наведене в таблиці.

Таблиця 2. - Підходи до визначення поняття "логістика" вітчизняними та зарубіжними фахівцями

Автори	Трактування терміна «логістика»
Рада логістичного менеджменту (1991 р.)	Логістика – процес планування, упровадження й контролю раціонального й ефективного руху товарів, послуг і пов'язаної із цим інформації від вихідної точки до кінцевого споживання з метою задоволення вимог клієнта.
А. У. Альбеков, Е. М. Грибов [7, с. 16-17]	Логістика – це наука (у теоретичному аспекті) і практична діяльність (у прагматичному плані) з управління матеріальними, інформаційними, фінансовими та іншими потоками в економічних системах; логістика знаходить свій прояв на макрорівні у вигляді ресурсозберігаючої парадигми розподілу; на мезорівні – в оптимізації господарських зв'язків суб'єктів підприємницької діяльності; на мікрорівні – в оптимізації оперативного управління сукупності ресурсів фірми.

Автори	Трактування терміна «логістика»
Б. А. Анікін [11, с. 7]	Логістика – наука про планування, організацію, управління, контроль та регулювання руху матеріальних та інформаційних потоків у просторі та часі від їх первинного джерела до кінцевого споживача.
М. Р. Гордон, С. Б. Карнаухов [8, с. 18]	Логістика – теорія й практика управління матеріальними й пов'язаними з ними інформаційними потоками.
Є. В. Крикавський [12, с. 27]	Логістика – дії, спрямовані на планування, управління, реалізацію, контроль і регулювання, рух і трансформацію товарів у просторових і часових параметрах середовища функціонування.
М. А. Окландер [19, с. 33]	Логістика – це спосіб мислення, філософія діяльності, спрямованої на оптимізацію логістики як інтегрованої функції управління матеріальними потоками, розроблення та впровадження логістичних систем. Метою логістики є сервіс – поставка товарів «точно і вчасно». Забезпечення необхідними товарами в необхідній кількості в потрібний час у потрібне місце з мінімальними витратами, зумовленими рухом матеріальних потоків.
Б. К. Плоткін [14, с. 5]	Логістика – це наука про управління потоками у великих системах.
А. Б. Міротін [20, с. 21]	Логістика в широкому розумінні – це наука про управління й оптимізацію матеріальних потоків, потоків послуг та пов'язаних із ними інформаційних і фінансових потоків у певній мікро-, мезо- або макроекономічній системі.
Дж. Р. Сток, Д. М. Ламберт [9, с. 4]	Логістика утворює певну систему, це мережа взаємопов'язаних видів діяльності, мета яких – оперативне управління потоком матеріалів і працівниками всередині логістичного каналу (logistics channel).
Сучасний економічний словник [13, с. 215]	Логістика – частина економічної науки й область діяльності, предмет яких полягає в організації й регулюванні процесів просування товарів від виробників до споживачів, функціонування сфери обігу продукції, товарів, послуг, управління товарними запасами, створення інфраструктури товароруку.
О. М. Тридід	Логістика – формування та управління процесами, які віднесені до проходження певним товаром послідовних кроків, що додають вартість. У результаті чого цей товар з'являється в конкретного споживача в потрібному місці в необхідний час, що відповідає кількості і якості.
А. Харісон, Р. Ван Хоук [10, с. 6-7]	Логістика – це задача управління двома основними потоками: матеріальним потоком фізичних товарів від постачальників через центри дистрибуції до споживачів; інформаційним потоком відомостей про запит від кінцевого споживача до торговельної організації й постачальників, а також відомостей про поставки від постачальників до торговельних організацій, на основі яких можна точно планувати й контролювати матеріальний потік.
Автор роботи	Логістика – це спосіб прогресивного мислення, наука про діяльність, спрямована на управління матеріальними, інформаційними та фінансовими потоками, у певних мікро-, мезо- або макроекономічних системах.

Термінологічний аналіз поняття показав, що в різноманітних визначеннях логістики можливо виділити загальну частину: логістика вирішує питання матеріальних та інформаційних потоків із товароруку.

Така різноманітність визначень логістики пояснюється тим, що ця дисципліна не до кінця сформована, не існує чіткого бачення зв'язку між теоретичним аспектом логістики та практичною діяльністю підприємства.

Ап'орно ми бачимо проблему різноманітного розуміння логістики вітчизняними науковцями та підприємцями в тому, що останні бачать логістику такою, яка виконує функцію об'єднання й управління всіх сфер діяльності підприємства з метою оптимізації останніх, але, виконуючи функцію управління, не виступає як самостійний вид діяльності.

Такий погляд унеможливує функціонування логістики як самостійного виду підприємницької діяльності. На нашу думку, логістика може (і повинна) функціонувати незалежно від інших сфер діяльності, бо управління - це перший крок у створенні й функціонуванні підприємства, а логістика - і є управління.

Проаналізувавши наукові публікації, ми надаємо класифікацію можливостей, функцій та завдань

логістики як самостійного виду підприємницької діяльності (рис. 1).

Загальним для всіх фахівців із логістики також є системний розгляд виробничих процесів та їх транспортно-складського забезпечення з урахуванням сфери товароруку.

Логістичне управління - це завжди системне управління.

За визначенням Є. В. Крикавського, логістична система - спеціально організована інтеграція логістичних елементів (ланок) у межах певної економічної системи для оптимізації процесів трансформації матеріального потоку [1, с. 16].

В. І. Сергєєв, полемізуючи з О. М. Родніковим [7, с. 26], доходить висновку про недостатню конструктивність визначення логістичних систем лише з позицій загальної теорії систем і пропонує визначення логістичної системи з позиції бізнесу. У [4, с. 68] він дає таке визначення: логістична система - це складна організаційно завершена (структурована) економічна система, яка складається із взаємопов'язаних у єдиному процесі управління матеріальних і супутніх потоків елементів-ланок, сукупність яких, кордони й задачі функціонування об'єднані внутрішніми цілями організації бізнесу та (або) зовнішніми цілями.

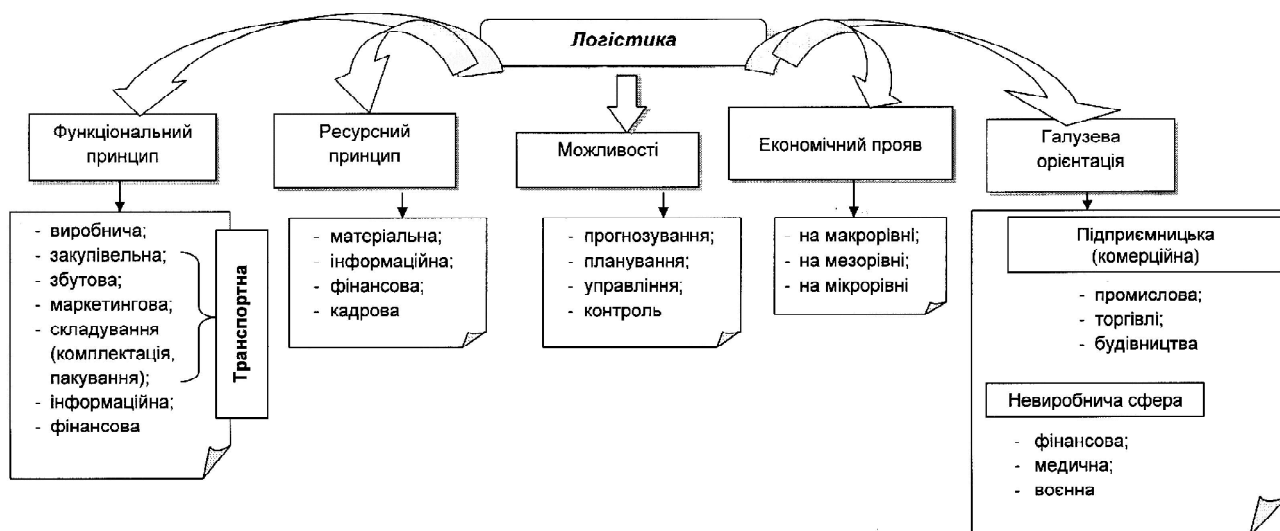

Рис. 1. Класифікація можливостей, функцій та завдань логістики як самостійного виду підприємницької діяльності.

С. А. Уваров у [5, с. 115] розглядає логістичну систему в концепції управління господарюючими суб'єктами. Він вважає, що за своїм практичним призначенням логістична система - це система управління рухом матеріальних потоків, починаючи від постачання сировини й закінчуючи постачанням готової продукції конкретному споживачеві, а також фінансових та інформаційних потоків, які супроводжують рух матеріалів. С. А. Уваров також наводить визначення логістичної системи з точки зору загальної теорії систем. Це визначення свідчить про те, що логістична система - це адаптивна

система зі зворотнім зв'язком, яка виконує ті чи інші логістичні функції й операції.

Метою логістичної системи є забезпечення наявності необхідного товару в необхідній кількості та заданої якості в потрібному місці й у потрібний час для потрібного споживача із заданими витратами.

Кількість авторів, які розглядають специфіку логістичних систем, відносно невелика.

Погляди вітчизняних та російських науковців щодо визначення поняття "логістична система" розглянуті нами та занесені до таблиці 3.

Таблиця 3. - Підходи до визначення поняття "логістична система" вітчизняними та зарубіжними фахівцями

Автори	Визначення поняття «логістична система»
Є. В. Крикавський [1, с. 16]	Логістична система – це адаптивна система зі зворотним зв'язком, яка виконує ті чи інші логістичні функції й операції. Складається з кількох підсистем, включаючи функціональні й забезпечувальні (інформаційна, правова, кадрова та ін.), та має розвинуті зв'язки із зовнішнім середовищем.
В. І. Сергєєв [4, с. 68]	Логістична система – це складна організаційно завершена (структурована) економічна система, яка складається із взаємопов'язаних в єдиному процесі управління матеріальних і супутніх їм потоків елементів-ланок, сукупність яких, кордони й задачі функціонування об'єднані внутрішніми цілями організації бізнесу та (або) зовнішніми цілями.
С. А. Уваров [5, с. 115]	Логістична система – це система управління рухом матеріальних потоків, починаючи від постачання сировини й закінчуючи постачанням готової продукції конкретному споживачеві, а також фінансових та інформаційних потоків, які супутні руху матеріалів.
А. Г. Кальченко [17, с. 59]	Логістична система – організаційно-управлінський механізм координації, який дає змогу досягти ефекту, завдяки чіткій злагодженості в діях спеціалістів різноманітних служб, які беруть участь в управлінні матеріальним потоком.
Л. Б. Міротін [20, с. 115]	Логістична система – набір взаємодіючих елементів, змінних, частин, функціонально пов'язаних одна з одною та формуючих послідовну групу, яка сприяє досягненню загальної ефективності системи.
В. М. Кислий	Логістична система – цільова інтеграція логістичних елементів у межах певної економічної системи з метою оптимізації процесів трансформації матеріального потоку.
І. І. Бажин	Логістична система – сукупність взаємозалежних елементів, таких як люди, структура, задачі та технологія, які орієнтовані на досягнення різних цілей в умовах мінливого зовнішнього середовища.
Автор статті	Логістична система – сукупність взаємозалежних елементів у межах певної економічної системи, дія яких спрямована на оптимізацію руху матеріальних, інформаційних та фінансових потоків та оптимізацію витрат, пов'язаних із рухом цих потоків.

Якщо розглядати логістику з позиції її розвитку на економічних рівнях, можна виділити два основних етапи. На першому етапі головна увага приділялась розвитку логістики на мікроекономічному рівні (період: після Другої світової війни - середина 1970-х років). На другому етапі набуває розвитку логістична діяльність на макрорівні.

Макрологістична система є великою логістичною системою управління поточними процесами за участю декількох і більше незалежних суб'єктів господарювання, не обмежених у територіальному розташуванні. Виділяють такі макрологістичні системи: регіональні, національні (міжрегіональні), міжнаціональні. Створення макрологістичних систем обумовлено необхідністю забезпечити чітку взаємодію різногалузевих структур з метою поліпшення економічного стану на глобальному рівні.

Дослідження макрологістичних та мікрологістичних систем спирається на досвід зарубіжних країн, де ефективно працюють принципи ринкової економіки взагалі та принципи логістики зокрема. Розвиток регіональної логістики розглядається більшістю авторів у контексті розвитку макрологістики, як проміжний крок у розвитку міжнародної та глобальної логістики.

Автор поділяє думку тих дослідників [7, с. 88-89; 19, с. 11, 33], які виділяють не два, а три рівні логістичних систем відповідно до рівнів економічної діяльності: мікроекономічного, мезоекономічного та макроекономічного та вважає доцільним виокремити із макрологістичної системи мезологістичну систему як систему інтегрованого управління матеріальними, інформаційними, фінансовими потоками, що охоплюють підприємства однієї галузі, які працюють в умовах партнерства.

Із позиції бізнесу логістика підтримує виконання стратегії підприємства з оптимальними витратами матеріальних, фінансових, трудових, інформаційних, енергетичних та інших видів ресурсів. Із позиції логістики досліджуються та оптимізуються параметри основних і супутніх потоків певного підприємства, що функціонує як самостійна система або є складовою певної економічної (логістичної) системи, яка розглядається в цьому значенні як єдине ціле.

За останні роки увага до логістики постійно зростає. Це зумовлено рядом суттєвих причин, які виявляються:

- у системі виробничих, організаційних, управлінських відносин, що постійно вдосконалюються між суб'єктами економіки в процесі їх взаємодії;
- у додаткових перевагах і вигодах, одержуваних у ринковому середовищі учасниками логістичних ланцюгів;
- у посиленні взаємодії відповідальності учасників ланцюгів, пріоритету їх спільного інтересу в підтримці стійкості та оптимізації цих ланцюгів з урахуванням інтересів кожного учасника окремо.

Висновки

Хоча логістика народилася у військовій справі, подальше використання та розвиток вона знайшла в економіці. За останні роки увага до логістики постійно зростає, що зумовлено пошуками шляхів та інструментів збільшення прибутку, скорочення витрат на транспортування, розподіл, зберігання продукції при необхідній якості обслуговування споживачів з метою забезпечення конкурентних переваг підприємств та сприяє перетворенню ринку продавця в ринок покупця.

Проаналізовано різні класифікації розвитку концепції логістики та виділено принципи, покладені в основу цих класифікацій. Виконано термінологічний аналіз поняття "логістика", виділено загальну частину в наведених визначеннях логістики, яка полягає в тому, що логістика вирішує питання матеріальних та інформаційних потоків товароруху.

Різноманітність визначень логістики пояснюється тим, що ця дисципліна не до кінця сформована, не існує чіткого бачення зв'язку між теоретичним аспектом логістики та практичною діяльністю підприємства. Так, підприємці бачать логістику такою, що виконує функцію об'єднання всіх сфер діяльності підприємства та управління ними, але, виконуючи функцію управління, не виступає як самостійний вид діяльності.

Такий погляд унеможливує функціонування логістики як самостійного виду підприємницької діяльності, хоча вона може (і повинна) функціонувати незалежно від інших сфер діяльності, бо управління - це перший крок у створенні й функціонуванні підприємства, а логістика і є управління.

Загальним для всіх фахівців із логістики є також системний розгляд виробничих процесів та їх транспортно-складського забезпечення з урахуванням сфери товароруху.

Логістичне управління - це завжди системне управління. Метою логістичної системи є забезпечення наявності необхідного товару в необхідній кількості та заданої якості в потрібному місці й у потрібний час для потрібного споживача із заданими витратами.

Більшість учених за ознакою просторового фактора поділяють логістичні системи на мікрологістичні, які функціонують у межах промислових підприємств, та макрологістичні, діяльність яких відбувається в народногосподарських масштабах із переходом за межі національних кордонів.

Але більш правильною треба вважати думку тих дослідників, які виділяють не два, а три рівні логістичних систем відповідно до рівнів економічної діяльності: мікроекономічний, мезоекономічний та макроекономічний. Доцільно виокремити із макрологістичної системи мезологістичну систему як систему інтегрованого управління матеріальними, інформаційними, фінансовими потоками, що охоплюють підприємства однієї галузі, які працюють на умовах партнерства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Крикавський Є. В. Економічний потенціал логістичних систем / Є. В. Крикавський. - Львів : ДУ "Львівська політехніка", 1997. - 168 с.
2. Мясникова Л. А. Мезологістика: інформація и ожидания / Л. А. Мясникова. - СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 1998. - 177 с.
3. Семенов А. И. Предпринимательская логистика : в 2 ч. / А. И. Семенов. - СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 1994. - 4. 1. - 124 с.
4. Сергеев В. И. Менеджмент в бизнес-логистике / В. И. Сергеев. - М. : Инф.-издат. дом "ФИЛИНЪ", 1997. - 68 с.
5. Уваров С. А. Логистика: общая концепция, теория, практика / С. А. Уваров. - СПб. : ИНВЕСТ - НП, 1996. - 232 с.

6. Чернышев М. А. Муниципальная экономика: логистическая концепция / М. А. Чернышев. - Ростов-на Дону : Рост. гос. строит. ун-т, 1998. - 230 с.
7. Альбеков А. У. Закономерности развития транспортно-складской логистики на региональном уровне (на примере Ростовской области) : [монография] / А. У. Альбеков, Е. М. Грибов. - Ростов-на-Дону : Ростовская государственная экономическая академия, 1999. - 159 с.
8. Гордон М. П. Логистика товародвижения / М. П. Гордон, С. Б. Карнаухов. - М. : Центр экономики и маркетинга, 1998. - 168 с.
9. Сток Дж. Р. Стратегическое управление логистикой / Дж. Р. Сток, Д. М. Ламберт ; [пер. с 4-го англ. изд.]. - М. : ИНФРА-М, 2005. - XXXII. - 797 с.
10. Харисон Алан. Управління логістикою: розробка стратегій логістичних операцій / Харисон Алан, Ван Хоук Ремко ; [пер. з англ. ; за наук. ред. О. Є. Міхейцева]. - Дніпропетровськ-К. :Баланс бізнес Букс, 2007. - 368 с.
11. Логистика / [под ред. Б. А. Аникина]. - М. : ИНФРА-М, 2000. - 352 с.
12. Крикавський Є. В. Сучасні аспекти теорії і методології логістики / Є. В. Крикавський // Маркетинг та логістика в системі менеджменту : тези доповідей IV Міжнар. науково-практичної конференції. - Львів : Вид-во Нац. ун-ту "Львівська політехніка", 2002. - С. 157-159, С. 182-183.
13. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. - [5-е изд., перераб. и доп.]. - М. : ИНФРА-М, 2006. - 495 с.
14. Плоткин Б. К. Коммерческая логистика в системе управления материальными ресурсами : дисс. ... доктора экон. наук : спец. 08.00.06 "Логистика" / Б. К. Плоткин. - СПб., 1994. - С. 5.
15. Терешкина Т. Р. Ценностно-ориентированный подход к управлению мезологистическими системами : автореф. дисс. на соискание уч. степени доктора экон. наук : спец. 08.00.05 / Т. Р. Терешкина. - СПб., 2009. - 39 с.
16. Усманова С. Б. Формирование и развитие мезологистических систем региона : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. экон. наук / С. Б. Усманова ; Урал. гос. экон. ун-т. - Екатеринбург, 2007. - 22 с.
17. Кальченко А. Г. Проблеми логістичного ринку послуг / А. Г. Кальченко // Маркетинг в Україні. - 2009. - № 1. - С. 59-64.
18. Климова І. Г. Логістика як чинник підвищення конкурентоспроможності підприємства / І. Г. Климова // Держава та регіони. - 2006. - № 4. - С. 163-166.
19. Окландер М. А. Концепція промислової логістики / М. А. Окландер // Економіка України. - 1992. - № 10. - С. 34-39.
20. Миротин А. Б. Логистические системы и технологии перевозочного процесса на транспорте, основанные на логистике / А. Б. Миротин, Н. Э. Ташбаев // Транспорт: наука, техника, управление. - 1993. - № 2. - С. 98-103.
21. Верхоглядова Н. І. Значення та сутність терміну "логістика" / Н. І. Верхоглядова // Економіка та підприємництво. - 2011. - № 2. - С. 29-34.
22. Пестрецова О. Будущее за логистикой / О. Пестрецова // Деньги и технологии. - 2005. - Декабрь. - С. 13-15.
23. Мате Э. Материально-техническое обеспечение деятельности предприятия / Э. Мате, Д. Тиксье ; [пер. с франц.]. - М. : Прогресс, 1993. - 160 с.
24. Gernara Sommerer: Unternehmenslogistik, Manuskriptdruck, 1992. - 127 s.
25. Knoll I. Logistics Distribution Centers / I. Knoll ; Logistics Technology International. - London : Sterling Publications Limited, 1995. - 184 s.
26. Abt St. System logistyczne w gospodarowaniu / St. Abt. - Poznan, 1997. - 197 s.

A. Bakuta

THE THEORETIC BASIS OF LOGISTICS: THE PAST AND THE PRESENT

The role of logistics in decision questions of transformation enterprise's material-technical security, increase competitiveness enterprises in way lowering costs of sell, retention excessive supply were discovered in the article. The part of logistics in high level organization of production was determined. The correlation between economic effect and scale its widening was defined. The stages of historical progress of logistics, its origin was determined. The definition of notion "logistics" of native and foreign experts was uncovered and own supplement. The schematic classification of possibilities, functions and assignments of logistics as independent kind of business activity was shown on the basis of analysis of publication. The three level of logistic systems accordingly to level of economic activity were defined with record idea of scientists.

Key words: *logistics; logistics system; supply; costs of sale; transformation material-technical security; economic effect; micrologistic system; mezologistic system; macrollogistic system.*

© А. Бакута

Надійшла до редакції 14.06.2012